

HÍREK A MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUMBÓL

1981.

JÚLIUS-OKTÓBER

Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum tájékoztató és műsorfüzete

**A MAGYAR
MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁSAI**

EKÉK A XVIII–XIX. SZÁZAD-
BAN
AZ ERŐGÉP TÖRTÉNETE
ERDŐMŰVELÉSI KIÁLLÍTÁS
BORÁSZAT
HALÁSZAT
VADÁSZAT ÉS
VADGAZDÁLKODÁS
FAHASZNÁLATI ÉS FAIPARI
KIÁLLÍTÁS
A HÁZIÁLLATOK KIALAKU-
LÁSA
A HONFOGLALÓ MAGYAROK
ÉS A KORA ÁRPÁD-KOR
ÁLLATTARTÁSA
A SERTÉSTENYÉSZTÉS TÖR-
TÉNETE
A SZARVASMARHATENYÉSZ-
TÉS TÖRTÉNETE

A múzeumi kiállítások nyitva:

hétfő kivételével naponta: 10–17 óráig

vasárnap: 10–18 óráig

Tanulók és sorkatonák számára állandóan, szombati napokon a felnőttek részére is díjtalan a látogatás.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre és TIT Nyugdíjas Agrárszakemberek Klubja tagsági igazolvánnyal rendelkezők ugyancsak díjtalanul látogathatják a Múzeumot.

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM BUDAPEST

1367 Városliget, Vajdahunyadvár Telefon: 420–573, 428–573

ORSZÁGOS MÚZEUMI ÉS MŰEMLÉKI HÓNAP

Az idén huszadik alkalommal rendezték meg az Országos Múzeumi és Műemléki Hónapot. Országszerte új kiállításokat nyitottak meg, rangos tanácskozásokra került sor. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum gazdag program összeállításával kívánt hozzájárulni a méltó megemlékezéshez.

1981. október 9-én nyitotta meg Papp János, az MSZMP Veszprém Megyei Bizottságának első titkára a Badacsonyi Állami Gazdaság üzemi múzeumát.

1981. október 22-én dr. Dénes Lajos, MÉM miniszterhelyettes adta át a Magyar Mezőgazdasági Múzeum mintegy 800 m² alapterületű 4 új állandó kiállítását. „A háziállatok kialakulása”, „A honfoglaló magyarok és a kora Árpád-kor állattartása”, „A sertésenyésztés története” és „A szarvasmarhatenyésztés története” a címe az egyes kiállításoknak. A kiállítást rendező múzeológusok, a kivitelező Központi Múzeumi Igazgatóság munkatársai és az építkezést végző gyáli Szabadság Tsz dolgozói egyaránt kitettek magukért, köszönet illeti őket.

Kiemelkedő rendezvényünk volt 1981. október 27-én az Agrártörténeti Emlékgyűjtők II. Országos Találkozója.

Reméljük az idei Országos Múzeumi és Műemléki Hónap eseményei segítettek múzeumainkat még népszerűbbekké tenni, újabb és újabb látogató ismerkedett meg a magyar mezőgazdaság múltjával és eredményeivel.

* * *

A háziállatok kialakulása

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum új állandó kiállítása bemutatja, hogy az egyes állatfajokat hol és hogyan házasították. Első háziállat a kutya volt, amelyet az ember a hulladékok juttatásával kapcsolt magához. Következésként a juh és a kecske került háziállományba, talán az élő hústartalék szerepét töltötte be. A sertés valószínűleg a halászok által elhullajtott halféléken keresztül lett háziállattá. Az őstulokra, szarvasmarhánk ősére csak az i.e. VII. évezredben került sor, a ló pedig jó 3 ezer év múlva követte a szarvasmarha házasítását.

Térkép szemlélteti a háziállatoknak a Kárpát-medencében való elterjedését az i.e. VI. évezredben. Ez a legkorábbi neolitikus kultúra, a Körös-kultúra terjedésével együtt ment végbe. A kiállítás bemutatja az „Endrőd–39” jelzésű Körös-kultúras településhely állatcsontanyagát.

Látható a kiállításban, hogy milyen változásokat idézett elő a házasítás az állatok szervezetében.

A jégkorszaki életmód. (Részlet a kiállításból)

A szarvasmarha ősének a vaphiói aranyserlegen (i.e. 1500) való ábrázolásához képest megjelentek a szarvatlan marhák és a különböző szarvállású egyedek. Kifejlődött a tőgy mirigyes állománya, sőt még a csontok szerkezete is módosult.

A juhállomány kezdetben szőrös egyedekből állott és évszakosan vedlett. A mutációként létrejött gyapjas juhnál viszont megszűnt a vedlés és a gyapjú állandóan növekvőben van. A fejlődésnek egy-egy állomását jelzi a féldurva gyapjas racka és a finomgyapjas merinó juh megjelenése. A kecske főbb típusait a koponyák szemléltetik.

A sertés csigolyájának száma megszorodott és vele együtt a karaj nagyobb lett. Megnőtt a szalonna vastagsága, szaporábbak és korábban érők lettek az egyedek. A lónál a nehéz hidegvérű és a póni lovak jelzik a két szélsőséges típust. A kutyaénál a dogok és a japán pincsi koponyái és elülső végtagsontjai mutatják a testnagyságban megnyilvánuló nagy differenciát.

A honfoglaló magyarok és a kora Árpád-kor háziállatai

Őseink állattenyésztő-földművelő népként érkeztek a Kárpát-medencébe a IX. század végén. E mellett halásztak és vadásztak.

Állataikat a sírokból és a településhelyeken előkerült csontok alapján ítéldhetjük meg. Legkedveltebb háziállatuk a ló, harcostárs, közlekedési és szállító eszköz, hústáplálék és kultikus képzetek tárgya volt. Ezt igazolják a harcosokkal együtt eltemetett lókoponyák és a lábvégek. Az előkelőbbek lószerszámaikat bronzveretekkel, nyergüket csontberakással díszítették, miként a kiállításban az látható.

Honfoglalóink hússzükségletük nagyobb részét a szarvasmarhatarás révén fedezték. Ezért a településhelyeken feltárt háziállatleletek között leggyakoribb a szarvasmarhacsont. A kiállításon látható, hogy a csontokat velőnyerés céljából feltörték, a szarvakat levágták és a koponyákat felnyitották. A mai magyar szürkemarha származása szempontjából fontos, hogy honfoglalóink egy kisebb testű és kisebb szarvú marhával rendelkeztek.

A honfoglaló magyarok előkelőségeinek ruházata. (Részlet a kiállításból)

A juh és a kecske szerepe honfoglalóink gazdaságában jóval kisebb volt, mint Etelközben. A juhhúst rendszeresen fogyasztották, tejét és gyapjút felhasználták. A bemutatott cserépüstben készítették az ételt. A kecske bőréből tömlőt készítettek.

A sertés jelenlétét már a Thuróczy-krónika is megemlíti, és valóban ott van valamennyi honfoglalás kori lelőhely háziállatai között.

Rendszeres a honfoglalók anyagában a tyúk is, amelynek egy félbe vágott példányát az algyői temetőben találtak meg.

Gyakori háziállat a liba.

A kutyának a páriakutyák típusú példányai kerültek elő Felgyőn, de Fenékpusztán a kuvasz típusú háziállat honfoglalás kori példányára akadtak.

A kiállítás a honfoglalóink előkelőbbjei ruházatának bemutatásával zárul.

dr. Matolcsi János

* * *

A sertésenyésztés története

A kiállítás a sertésenyésztés, a tartás és a feldolgozás hazai történetének összefoglalására törekszik. Célja az e téren végbement jelentősebb változások komplex érzékeltetése, bemutatása. A kiállítás fő mondanivalójának megértésére a részletezett témakörök és az ezekhez értelem-szerűen kapcsolódó tárgyi és fotódokumentációs anyag nyújt segítséget.

A sertésenyésztés hazai történetét két – logikai felépítésében analóg – korszak érzékeltetésével mutatjuk be az érdeklődőknek.

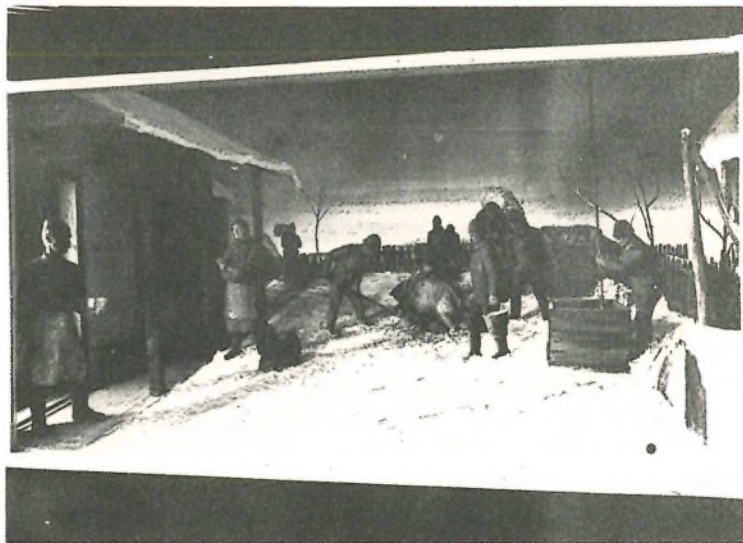
Az első korszak a második világháborúig terjedő időszakot öleli fel. Itt bemutatásra kerülnek az ősi sertésfajták, a korabeli tartási és takarmányozási módszerek, a hagyományos paraszti eszközök és a korszakra jellemző viszonylag szűk, de stabil fajtaösszetétel.

Az 1945 előtti szinte mozdulatlan tenyésztés-technika az ágazat sekély ipari és tudományos háttere szükségessé tette, hogy a kiállítás ezen részében bátrabban éljünk a hangulatkeltés eszközével.

A második korszak a felszabadulástól napjainkig terjedő időszakot mutatja be. Részletesebben foglalkozik a modern, iparszerűen termelő sertéstelepekkel, tartástechnológiákkal és ezek berendezéseivel. Ezen túlmenően bemutatásra kerülnek az ágazatban komoly perspektívát mutató hibridsertések dermoplasztikái, a sertéshús termelésében még mindig jelentős szerepet játszó háztáji gazdaságok, valamint a termelés és feldolgozás szerves kapcsolatára utaló húsipari tevékenység. A magyar húsipar bemutatását különböző világmárkás export és hazai piacra szánt termékek (konzerv és mulázs anyaga) teszik szemléletessé.

A kiállítás tárgyi és fotóanyaga közötti összefüggést a rövid szöveg és statisztikai kimutatások biztosítják.

Németh Mátyás

Falusi disznóölés. (Részlet a kiállításból)

A szarvasmarhatenyésztés története

A kiállítás a magyar szarvasmarhatenyésztés történetét mutatja be a honfoglalástól napjainkig. E célkitűzését — kronológiai rendezési elvet követve — az egyes korokban domináns szerepet játszó szarvasmarhafajták, valamint a tenyésztésüket, tartásukat és hasznosításukat meghatározó társadalmi-gazdasági feltételek és termelési viszonyok bemutatásával éri el. A kiállítás fő mondanivalója és látnivalója a magyar szürke marha, a magyar tarka marha és a második világháborút követően új utakra tért szarvasmarhatenyésztés történetéhez kapcsolódik, elvezetve a látogatót a kezdetleges, primitív állattartástól a modern, iparszerű szarvasmarhatenyésztésig.

A kiállítás szemléletesen érzékelteti a szarvasmarhatenyésztésben végbement fajta- és eszközváltást, a tudomány és technika szerepét, hangsúlyozva azokat az okokat és tényezőket is, amelyek a szarvasmarha ezeréves hazai történetét meghatározták, vagy befolyásolták. E törekvéseket szolgálja mindenekelőtt a gazdag képi anyag, amelynek egy része — a szakmai mondanivalón túl — hangulati és esztétikai hatásával felidézi az egyes fajtákra, illetve korszakokra jellemző viszonyokat, és a jelentősebb korszakok megismertetését fotótechnikai megoldásokkal is segíti.

A kiállításban a szarvasmarha képekkel ábrázolt történetéhez szorosan illeszkednek a szakmatörténet tárgyi emlékei. Ezek — az egyszerű, magacsínálta munka- és használati eszközöktől a mai korszerű termelőeszközökig bezárólag, — meggyőzően vallanak az adott korok tenyésztési színvonaláról, gondolatokat ébresztenek az állattenyésztő ember életéről, munkájáról, nem utolsósorban autentikusan bizonyítják a szarvasmarhatenyésztésben végbement fejlődést, változást.

A kiállításon bemutatott számtalan szobor, valamint dermoplasztika lehetővé teszi, hogy az egyes korok jelentősebb szarvasmarha-fajtáit, azok főbb értékmérő tulajdonságait, és a hazai tenyésztésben játszott vagy játszó szerepüket a látogatók megismerjék. Ezen túlmenően számos Vastagh György-alkotás, és a teremközépen elhelyezett magyar szürke tehén és borjú életnagyságú dermoplasztikája maradandó esztétikai élményeket is ígér.

Jelentős helyet kapott a kiállításban a modern, nagyüzemi szarvasmarhatenyésztés eredményeinek, valamint a tej- és húsfeldolgozás jelenlegi színvonalának és termékeinek bemutatása. A tej- és húsipar főbb termékei, valamint gyártásuk legjellemzőbb technológiai folyamatait felvillantó képek ízlésesen reprezentálják a két élelmiszeripari ágazat eredményeit.

A kiállítást a szarvasmarhával rokon bivaly megismertetését és hazai vonatkozásait bemutató néhány eredeti tárgy, szobor és kép, majd a szarvasmarhát ábrázoló képzőművészeti alkotások zárják.

A kiállítás gazdag képi és tárgyi anyagát a szarvasmarhatenyésztés hazai történetét összefoglaló rövid szövegrészek és táblázatok szövik egységgé, biztosítva ezzel a kiállítás mondanivalójának jobb megértését.

A kiállításban helyet kapott egy diavetítő berendezés is, amely – programszerűen – a szarvasmarha- és sertésitenyésztés aktuális problémáinak megismertetését szolgálja.

Németh Mátyás

ifj. Vastagh György: Négyökrös szántás. (Részlet a kiállításból)

Agrártörténeti Emlékgyűjtők II. Országos Találkozója

1981. október 27-én rendeztük meg a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban az Agrártörténeti Emlékgyűjtők II. Országos Találkozóját. A találkozó bevezető előadását és 8 felkért hozzászóló írásban beküldött anyagát sokszorosítva megküldtük a résztvevőknek.

Az alábbiakban leközöljük dr. Szabó Lóránd főigazgató bevezetőjét:

„Az Agrártörténeti Emlékgyűjtők I. Országos Találkozóját 1980. augusztus 21-én rendeztük meg. Első alkalommal találkoztak azok, akik a hivatali kötelességen túl, szakmaszeretetből foglalkoznak az agrártörténeti emlékek megóvásával, hogy kicseréljék a tapasztalatukat, keressék a védelemre a megoldási lehetőségeket. Ez alkalomból közreadtuk a beküldött előadások gyűjteményét. Húsz hosszabb-rövidebb írásban a szerzők addig végzett munkájukról, különböző gyűjtemények kialakításáról, a baráti körök ez irányú tevékenységéről számoltak be.

A XX. Múzeumi és Műemléki Hónap idején, 1981. október 27-én került sor az Agrártörténeti Emlékgyűjtők II. Országos Találkozójának a megrendezésére a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban.

A tanácskozás bevezető előadását és nyolc felkért hozzászóló írásban beküldött anyagát sokszorosított formában közrebocsátjuk. Ezzel is szeretnénk a tanácskozásunkat még eredményesebbé tenni.

Az Agrártörténeti Emlékgyűjtők II. Országos Találkozójának célja, hogy az elmúlt egy esztendő munkájának összegezése mellett a további feladatokat is kitűzze.

Ezúton is szeretnénk köszönetet mondani mindazoknak, akik agrártörténeti értékeink számbavétele mellett gondot fordítanak a műemléki építmények megóvására, a tárgyi emlékek, gépek felkutatását és megőrzését szívügyüknek tekintik.

Kérem, hogy a tapasztalatokat hasznosítva továbbra is cselekvően működjenek közre e nemes célkitűzés megvalósításában.”

A találkozó részletes értékelésére következő számunkban visszatérünk.

* * *

A TUDOMÁNYOS KUTATÁS HÍREI

A somogyudvarhelyi aratókoszorú

A barcsi üzemtörténeti kiállítás néprajzi részéhez — mely a Dráva menti táj népének 1900–1948 közötti gazdálkodását kívánta bemutatni — megrendeltünk Somogyudvarhelyen a helybéli Honismereti Szakkör idős asszonyainál két aratási koszorút. (*Ld. hátsó borító*) Készítői Győri Mihályné, Kuti Györgyné, Pintér Alfrédné már gyermekkorukban részt vettek a summásélet gondjaiban, nehézségeiben, kevés örömeiben. „Tíz éves vóutam, már kötelet terítöttem” — emlékeztek vissza. Almamellék, Nagypusztá, Kétnyár, Rácegres, Perdóc, Csicsópusztá, Bóla helységek uradalmait emlegették, ahová elszegődtek aratásra vagy hat hónapi munkára. Itt szoktak össze a munkában és tart a barátságuk máig.

Az aratási koszorút általában az aratóbálra fonta az aratás utolsó előtti vagy utolsó napján a marokszedő. A dél-somogyi summások között az első kaszások (kettő) marokszedői voltak e kiváltságosok. A szükséges gabonacsomókat a legszebb táblákból tették félre. Az udvarhelyiek nem pusztán búzából, hanem mind a négyféle gabonából használtak fel hozzá. A megáztatott szárazakat vesszővázra, kerek vagy szív alakú koszorúnak kötögették meg. Egyetlen nagyméretű (80–85 cm átmérőjű) készült, ezt vitték ünneplő ruhában a menet élén a marokszedő lányok. S végül a gazda vagy földesúr, esetleg a számtartó vagy ispán kapta meg, aki családotul részt vett az aratókat megvendéglő bálon. A menetben vittek a nők kisebb koszorúkat és csokrokat is. Az udvarhelyiek csak nemzeti színű szalaggal díszítették a nagy koszorút. Másutt szintén színes szalagokkal, továbbá virágokkal, pattogatott kukoricával, esetleg más terménnyel (pl. a barcsiak paradicsommal és paprikával is) cifrázták. A tánccal egybekötött aratóbál egy 1901. évi miniszteri felhívás után vált általánossá, főleg a nagybirtokos vidékeken. Somogyban

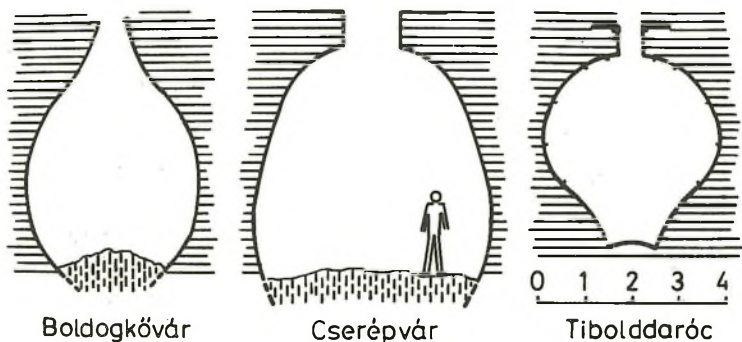
korábban is megvendégelték az aratókat, s a koszorú vitelével a munkások ki is kényszerítették az áldomást, a bőségebb megvendégelést.

dr. Knézy Judit

* * *

Középkori, kőbe vájt gabonásvermek Borsod-Abaúj-Zemplén megyében

A gabona tárolásának egyik módja évezredek óta a vermelés volt, amelyeket többnyire földbe mélyítettek. Néhol azonban, ahol megfelelő kőzet volt, kőbe vájták be. Magyarországon eddig három helyen sikerült ilyeneket találni, ezeket derítettük fel a Múzeum munkatársai (Puskás Zsolt, Réz Gyula, Tomasskovics Sándor) segítségével. Boldogkő-vár mellett 7, Cserépvár mellett 12 tufába vájt vermet állapítottunk meg, Tibolddarócon pedig az egyik borpince előterében van 5 kőbe vájt verem. Mindhárom lelőhelyen egy-egy verembe ereszkedtünk le kötélletrán, hogy felméréseket és felvételeket készíthessünk.

Alakjuk körtéhez hasonló, mélységük 5–6 m (Cserépvár mellett 7 m-nél mélyebbek is vannak), átmérőjük 3,70–5,00 m között változik. Okleveles említést csak a Boldogkő-vár mellettiekre ismerünk, 1672-, és 1684-ből, de készítésük időpontja ennél korábbi.

A másik két lelőhely vermeire egyelőre nincs történeti adatunk, de a hasonlóság alapján ezek is ebből az időből származhatnak. Tervbe vettük a többi verem vizsgálatát is.

dr. Nováki Gyula

* * *

Az „Állattenyésztő Társaság” aláírói ívei

Értékes iratokkal gyarapodott nemrég Adattárunk. Tulajdonunkba került az 1830 januárjában alakult „Állattenyésztő Társaság” javára az 1830–35 közötti időszakra évi tíz pengő forintot felajánlók két aláírói íve. Az irat szerint „Az így összegyülemdő summa, a Pesti pályafutások alkalmával előforduló közköltségekre, lóistállókra, parasztlovak díjaira s egyéb ide tartozókra lesz ... fordítva”.

Széchenyi István 1825-ben, a pozsonyi országgyűlésen alapította meg a „Pálya- vagy Lófuttató Társaságot”, amely 1828-ban „Lótenyésztési Társasággá” alakult át. E társaság szerveződött újjá azután 1830. január 11-én „Állattenyésztő Társaság” néven, immár az összes háziállat tenyésztésének szorgalmazására. (Tudjuk, hogy 1835-ben az Állattenyésztő Társaság működését az egész mezőgazdaság területére kiterjesztette, s felvette a „Gazdasági Egyesület” nevet).

Széchenyi érdeklődése, naplója tanúsága szerint, első angliai útja során fordult a lótenyésztés felé: „Angliában ... három dolog az, amit az embernek véleményem szerint meg kell tanulnia: az alkotmány, a gépek és a lótenyésztés”, írta 1814-ben.

1816-ban ott találjuk az első bécsi lóverseny rendezői közt, ahol ezer aranyat ajánlott fel a díjazásokra. 1822-ben pedig Wesselényi Miklóssal elsősorban a lótenyésztés tanulmányozására utazott Angliába. Cenki ménését 1816 után alapozta meg, vásárolt angol lovakkal, meleyekhez trénert is Angliából hozatott.

A meglehetősen gyenge magyarországi lóállomány javításának, tökéletesítésének vágya mellett („Egykor Magyarország a jó lovakat nekem köszönje majd ...”, jegyzi fel 1821-ben) a lóversenyzés, a falkavadászatok meghonosításában hasonló célok vezették Széchenyt, mint például a Kaszinó létrehozásában. Egyrészt a társadalom különböző rétegei, csoportjai képviselőinek kívánt alkalmat teremteni a találkozásra, véleménycserére, másrészt „hasznos intézményeket” létrehozni.

Széchenyi István társadalmi pozícióját is kötelező erejűnek vélte, hogy a lótenyésztés ügye érdekében lépéseket tegyen. Amikor 1822-ben benyújtotta a császárhoz második tervezetét az „osztrák birodalomban” bevezetendő lóversenyekről, naplóbeli feljegyzése szerint ezt „mint föld-birtokos és lovastiszt” kötelességének is érezte.

Mint minden munkájánál, úgy ennél is közönnyel, bizalmatlansággal kellett megküzdenie. 1828-ban megjelent „Lovakról” című könyve nem keltett érdeklődést, és a lóversenyek engedélyezésének kérése kapcsán ezt írta naplójában: „Voltam a Magyar Udvari Kancellárián; minden udvari tanácsost meglátogattam, hogy a lóverseny ügyében sürgősen nyilatkozatukat. Minő ostobaság, hogy olyan emberek határozzanak valamit lovakról, akik a lovat az ősztől alig tudják megkülönböztetni! Ízelítő az általános közigazgatásból”.

Pesten az első lóversenyt 1828. május 20-án tartották: a lóversenypálya az egykori rákosi réten (az Üllői út végén) volt. Az 1830-as gyűjtőívet aláírók névsorát az elkövetkező események tükrében különösen érdekes tanulmányozni. Megtaláljuk köztük Széchenyi baráti körének tagjait: így gróf Eszterházy Mihályt és gróf Zichy Ödönt. Előbbi az 1825–27 közti a „haza javára” munkálkodni kívánó hármas „erényszövetség” részese Széchenyivel és Wesselényivel; utóbbi pedig Széchenyi döblingi baráti köréhez fog tartozni az 1850-es években.

A kor jelentős művészei közül a magyarországi klasszicista építészet legnevesebb képviselője, Hild József (vele 1841-ben Széchenyi sokat tárgyalt egy létesítendő lovarda építéséről), és Kisfaludy Károly csatlakoztak (a költőt Széchenyi megindítandó folyóirata, a „Jelenkor” szerkesztőül szánta).

Ott van az aláírók sorában gróf Reviczky Ádám főkancellár, akit – mivel nem zárkózott el mereven a reformtörekvésektől –, az udvar az 1836-os országgyűlés után, a liberális ellenzék elleni támadás során menesztettségéből.

Aláírt gróf Eszterházy Mór is. Ő majd Döblingben, 1860-ban Andrassy Györggyel és Tisza Kálmánnal keresi fel Széchenyit, hogy az új politikai helyzetről tárgyaljanak. S itt szerepel gróf Haller Ferenc is: a jövődő 1861-es országgyűlésen királyi biztosként az országgyűlést feloszlató határozatot fogja továbbítani.

Az ív aláírói közt a konzervatív politikusok is képviseltetik magukat. Eötvös Ignác báró (Eötvös József apja), az 1831. évi koleralázadást véres kegyetlenséggel letörő királyi biztos; gróf Dessewffy Aurél (a „Taglalatot” író Dessewffy József fia), aki 1841-ben vállalja a Kossuth „Pesti Hírlapja” ellen létrehozott kormánypárti „Világ” irányítását; és gróf Teleki Ádám, aki „hazája gyalázásával” vádolta Széchenyit, mivel az egyszer megjegyezte, hogy „Az év egyik felében sárba fúl az ember Pesten, a másik felében porba”. Teleki egyébként ezredesként 1848 szeptemberében a Duna vonalától Keszthelyig hátrált, mert nem kívánt Jellasics seregének ellenállni, s ezért a dunántúli csapatok parancsnoki posztjáról kötelességmulasztásért leváltották ...

Fülöp Éva Mária

* * *

Dr. Balassa Iván Tokaj-Hegyalja szőlőműveléséről és borászatáról két tanulmányt készített el: „Adatok a zsidók szerepéhez Tokaj-Hegyalja szőlőművelésében (1791–1841)” és „Aszú és eszencia Tokaj-Hegyalján 1790–1848”. Az aratómunkásokkal kapcsolatban pedig két tanulmány, „Az aratógazda” az Ethnographia következő számában, míg „A marokszedő (kettőző) az aratócsapatban” a Túrkevei Finta Múzeum Évkönyvében lát napvilágot.

* * *

KIÁLLÍTÁSOK, ESEMÉNYEK, GYŰJTEMÉNYTÁRI HÍREK

Állandó kiállítás a barcsi Vörös Csillag Termelőszövetkezet történetéről

1981. augusztus 19-én az alkotmány ünnepe alkalmával nyitotta meg Váncsa Jenő mezőgazdasági és élelmiszerügyi miniszter a Dráva mente élenjáró termelőszövetkezetének üzemtörténeti kiállítását.

Váncsa Jenő miniszter elvtárs, dr. Szabó Lóránd főigazgató és dr. Pintér János, a kiállítás rendezőjének kíséretében a megnyitó ünnepségen

A tsz vezetői, munkatársai régóta gyűjtötték a dokumentumokat, újságcikkeket, fényképeket, tárgyakat azzal a céllal, hogy a közelmúlt küzdelmeit, eredményeit egyszer bemutathassák. A kiállításához a Dráva

Múzeum adott helyet a faluképi jellegű, egykori magtár épületének a padlásterében. A rendezéssel és a kiállítás kivitelezésével a Magyar Mezőgazdasági Múzeum munkatársait bízták meg. A felkészülés folyamán sor került paraszti gazdálkodási tárgyak gyűjtésére is Barcson és környékén.

A látogatók a kiállításban először a vidék 1945 előtti paraszti gazdálkodásának főbb vonásaival ismerkedhetnek meg. Ez a rész a gazdálkodás tárgyaival, a táj, a munkaeszközök, a gazdasági épületek, a munkafolyamatok fotóival szemléletes, egyben hangulati bevezetőt is ad arról, honnan indult el a szövetkezeti gazdálkodás. E területen a két világháború között több paraszti árutermelő körzet érintkezett: a jó gabonatermelő és számosállattartó Szigetvidék, a nagy burgonyaszállító és marhatartó Rinya mente, a Dráva sávjának kukoricatermelésre korlátozódó, viszonylag szegény falvai és a módosabb, szórványosan elhelyezkedő dohányművelő helységek csoportja. A megalakuló közös gazdaság a hagyományos gazdálkodási ágak rentabilitásának felismerésével érdemmel alapozhatott a burgonya, kukorica és gabona termelésére kezdetben.

A közös gazdálkodás csírája az 1948-ban Szilonicpusztán, Barcs határában megalakult földbélő szövetkezet volt, majd egy év múlva az úgynevezett „III. típusú” termelőszövetkezeti csoport. Az alapítók neve kiviláglik a tablón, élükön Losonczi Pállal, aki 1960-ig volt a szövetkezet vezetője.

Tagkönyvek, belépési nyilatkozat, vándorásztló, jegyzőkönyvek és dokumentumfotók (pl. a szénabetakarításról, a burgonyaválogatásról és tárolásról) jelzik az első évek lendületes korszakát. A régi közgyűlési felvételeken Kádár Jánost és Dobi Istvánt láthatjuk az elnökségben.

1952-től a szövetkezetet az ország legkiválóbbjai között tartják számon, s azóta máig 23 ízben tüntették ki. Kossuth-díjas elnöküket 1960-ban földművelésügyi miniszternek nevezték ki. Külön tárlóban szerepelnek a szövetkezet által nyert díjak, érmek, serlegek, oklevelek.

A közös gazdaság 1956-ban sem oszlott fel. Az 1960-as évek végétől kiszélesítette tevékenységét, ekkor kezdte meg működését a műanyag-, a hús-, a tejüzem és a gépjavító. 1975-től egyesült a barcsi, a darányi és az istvándi termelőszövetkezet. A területében, gazdasági erejében megnövekedett üzem termelését grafikonok, színes fényképek, a

II. Vadászati Világkiállítás Plovdivban

A Nemzetközi Vadászati Tanács (CIC) kijelölése alapján Bulgária rendezhette meg 1981. június 14.—július 12. között a Vadászati Világkiállítást. A nem éppen kedvező nemzetközi helyzet figyelembevételével sikeresnek mondható részvételt könnyvelhetnek el a bolgár elvtársak. Közel ötven ország jelent meg a kiállításon, a szocialista országok, Ausztria, az NSZK egész vadgazdálkodásukat, vadászati kultúrájukat átfogó bemutatókkal, a távoli egzotikus országok jellemző trófeagyűjteményekkel, néhány ország (pl. India, Portugália, az USA) jelképesen.

A magyar kiállítás a 100 éves MAVOSZ jegyében került megrendezésre. A történelmi visszapillantásra figyelemmel Múzeumunk is jelentős gyűjteményt állított ki XVI—XIX. századi vadászati eszközökből, fegyverekből, dokumentumokból. Mintegy 70 darabból álló kollekciót küldtünk ki, természetesen nem maradt el a rekordtrófeáink bemutatása sem, a fogadófalán, a kiállítás díszhelyén nyertek elhelyezést.

Trófeáink közül a világrekord őzagancs és a dámlapát megőrizte a veretlenségét, további öt kapott nagydíjat, az összes többi kiküldött trófeánk aranyérmet nyert. A kiállítás kivitelezését, lebonyolítását a Hungexpo hajtotta végre, a rendezésben helyszíni szakértőként magam vettem részt.

A kiállítás rendezéséért Múzeumunk művészi kivitelű emlékplakettet és oklevelet kapott, melyeket ünnepélyes keretek között dr. Vendégh Ferenc miniszterhelyettes elvtárs adott át dr. Szabó Lóránd főigazgatónak.

A II. Vadászati Világkiállítás emléklakettje

Még nem áll rendelkezésünkre hivatalos adat, de az előzetes információk alapján mintegy 400.000 látogató tekintette meg a kiállítást. A Világkiállítás dokumentációs anyaga a budapesti, 1971-eshez hasonlóan Múzeumunk Adattárába kerül.

Kotlár Károly

* * *

**Magyar Könyvtárosok Egyesületének XIII. Vándorgyűlése
Kaposvár, 1981. augusztus 23–25.**

Az idei vándorgyűlés fő témájaként a magyar könyvtárügy fejlődésének fő irányai és feladatai szerepeltek, a IV. Országos Könyvtárügyi Konferencia szellemében.

A kaposvári Kilián György Művelődési Központban tartott plenáris ülést az MSZMP Somogy Megyei Bizottságának titkára nyitotta meg, ismertetve a megye könyvtárügyének helyzetét.

Beszámolójában a megyében működő több mint háromszáz tanácsi, mintegy száz szakszervezeti és két főiskolai könyvtár, valamint iskolai és vállalati szakkönyvtárak munkájáról emlékezett meg. Külön hangsúlyozta a könyvtári, levéltári és múzeumi munka közös kulturális céljainak megvalósítása érdekében ezeknek az intézményeknek egységes irányítását.

Majd a Művelődési Minisztérium Könyvtári Osztályának vezetője tartotta meg bevezető előadását a könyvtárügy feladatairól. Megállapításaiiban taglalta az elmúlt évek eredményeként azt a segítséget, amelyet a könyvtárak a közművelődés terén nyújtottak a társadalom egészének fejlődése érdekében. Másrésztől kitért azokra a gondokra, amelyek az általános gazdasági nehézségek következtében a könyvtárakra is kihatnak, azok fejlesztését hátrányosan befolyásolva. Ilyenek a könyveknek világszerte felgyorsult ütemű drágulása s a könyvtárak technikai fejlesztésének lényegesen lassúbb üteme. Mint feladatot hangsúlyozta a könyvtárak közművelődési szerepének fokozását, a könyvtári szakirodalmi információs rendszer további javítását s nem utolsó sorban a könyvtárak közötti együttműködésnek egységes tájékoztatási rendszerben való megvalósulását.

Vályi Gábor, az Országgyűlési Könyvtár igazgatója, mint az Országos Könyvtárügyi Tanács elnöke és Zsidai József, a Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtárának igazgatója, a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöke tartott a témakörrel kiegészítő előadást, valamint Molnár József, a Művelődési Minisztérium Levéltári Osztályának vezetője.

A XIII. Könyvtáros Vándorgyűlésen vettek részt ugyanis először a magyar levéltárak képviselői is.

A Vándorgyűlés munkája a második naptól, szekciók és bizottságok ülésein folytatódott, a különböző állományú és feladatkörű gyűjtemények módszertani vonatkozásairól. Külön ülést tartott a műszaki, a társadalomtudományi, a gyermek és ifjúsági és zenei könyvtáros szekció és a levéltári szekció. Előadások hangzottak el a módszertani munkáról és az audióvizuális szolgáltatások bővítéséről.

Összességében a Vándorgyűlés szakmai előadássorozata – a IV. Országos Könyvtárügyi Konferencia szellemében – eredményekben gazdagon zárult.

A résztvevők számára tudatossá vált ismét, hangsúlyozottan az a tény, hogy a „társadalmi tevékenység minden területén vannak olyan funkciók, amelyeket más művelődési intézmény – a könyvtárak helyett – nem láthat el.” E kizárólagos szerepkör és feladat mind tökéletesebb ellátására a gyűjtemények szakszerű fejlesztésével, technikai felkészültséggel, a dokumentumok jobb kihasználhatóságát biztosító szervezethez kell törekedni.

A Palmiro Togliatti Megyei Könyvtár rendezésében a Vándorgyűlés a megye területén szervezett, szakmai és kulturális programokban gazdag kirándulásokkal zárult.

A konferencián a hagyományokhoz híven a Múzeum Könyvtárának három dolgozója (Noseda Tiborné, Taraba Mária és Udvarý Ágnes) az újonnan alakult levéltári szekció ülésein pedig az Adattár részéről két munkatárs (Fülöp Éva és dr. Knézy Judit) vett részt.

Taraba Mária

* * *

A „Tangl – emlékanyag” átadása a Herceghalmi Állattenyésztési és Takarmányozási Kutató Intézet részére

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum 1981. szeptember 7-én a Herceghalmi Állattenyésztési és Takarmányozási Kutató Intézet részére tartós letétként kölcsönözte Tangl Harald és Tangl Ferenc orvos-biológusok hagyatékát. Tangl Ferenc és fia Tangl Harald munkásságának közepontjában a magyar állattenyésztés fellendítése érdekében az állategész-

ségügy és takarmányozástan területén végzett kiemelkedő kísérleti, tudományos kutatómunka állt.

Kutatásaik eredményeit a megjelent könyvek és folyóiratcikkek, az eredeti kéziratok, a dia-felvételek, életük legfontosabb eseményeit az eredeti fényképek, kapcsolataikat a bel- és külföldi levelezés anyaga, a társadalmi elismerést pedig az oklevelek, a kitüntetések őrizték meg számunkra.

A kortársak szeretete, az utódok szakmai tisztelete, a tudományos élet képviselőinek elismerése ezt a hagyatékot — Tangl Haraldnak, az Állattenyésztési Kutató Intézet nemrég még vezető professzorának emlékére — Herceghalmon az Intézet új épületében berendezendő emlékszobában helyezi el.

Az emlékszoba, mint állandó bemutató, meghatározott időben áll majd a látogatók rendelkezésére. Ünnepélyes megnyitását — amelyre számos külföldi szakteknintélyt is meghívunk — 1981 október második felére tervezte az Állattenyésztési és Takarmányozási Kutató Intézet.

Vitkay Kálmánné

* * *

Múzeumunk vadászati főosztályának munkatársai Kotlár Károly főosztályvezető irányításával folyó évben három alkalommal vettek részt *gyűjtővadászaton*.

Az év első felében március 30-tól április 3-ig Nyíregyháza környékén az Új Erő Vadásztársaság területén gyűjtöttek be 17 madárfajból 47 példányt.

Július 21–22. között a Bakonyban a zirci József Attila Vadásztársaság vendégeként gyűjthettek munkatársaink.

A vadászat sikeres volt, az eredmény egy preparálható őzbak, több szarka és egyéb madár.

Szeptember 14–17. között ismét Nyíregyházára utaztak munkatársaink és ismét jó eredménnyel folytattak gyűjtővadászatot a halastavak környékén. Ez alkalommal 50 madarat hoztak terítékre 20 fajból, többek között a már javában folyó vadkacsa húzáson cigányrécét, barátrécét, csörgőrécét és tőkésrécét.

Mindhárom gyűjtés során elejtett vadfajokat a Múzeum preparátorai készítk ki. Így gyarapodik a közeljövőben felújításra kerülő vadászati és természetvédelmi kiállítás anyaga.

Az őszi-téli idényben még egy, a vadászható fajokat célzó gyűjtést terveznek az idő és a lehetőség függvényében.

Vízreszállás előtt

Bányai József

* * *

„A Magyar Mezőgazdasági Múzeum” címmel új, 23 perces, színes ismeretterjesztő filmet készített a MÉM Információs Központ Filmstúdiója, Rétfalvi József rendező-operatőr irányításával. A film bemutatta a Múzeum épületét, múltját, a tudományos tevékenységet, a kiál-

lításokat, a gyűjteménytárakat, néhány filiálét, végül a Múzeum közművelődési tevékenységéről is villant fel pillanatképeket. A magyaron kívül angol, orosz és német szöveggel is készült kópia.

* * *

Domokos Béla, szobrászművész „A sertéstenyésztés története” új állandó kiállításunkhoz 25 db állatszobrot restaurált társadalmi munkában, melyet a Múzeum nevében ezúttal is szeretnénk megköszönni.

* * *

A keszthelyi *Georgikon Majormúzeumban* megindult az uradalmi cselédek tárgyi és levéltári emlékeinek gyűjtése, hogy a helyreállított cselédházakat az elkövetkező években be lehessen rendezni. A gyűjtés munkáját Györke Gézáné mb. múzeumvezető végzi, dr. Knézy Judit tudományos főmunkatárs segítségével.

* * *

Az 1981/82-es tanév első felében *dr. Balassa Iván* az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán előadást tart heti 2 órában „A magyar földművelés története és néprajza” címen. Az előadásokhoz kapcsolódva bemutatja a Magyar Mezőgazdasági Múzeum kiállításait és raktárait.

* * *

Dr. Balassa Iván megbízást kapott a Hajdú-Bihar megyei Tanács elnökétől, hogy Dankó Imre megyei múzeumigazgató 60. születésnapjára kiadandó emlékkönyv főszerkesztői tisztét, Ujváry Zoltán professzorral együtt lássa el.

* * *

Június 19-én a Múzeumba látogatott *Bejczy Gézáné*, az MSZMP XIV. kerületi Bizottságának titkára és *Básti Ágnes*, a Pártbizottság munkatársa. A vendégeket dr. Szabó Lóránd főigazgató és dr. Pintér János párttitkár fogadták. Tájékoztatták a Múzeum soron levő feladatairól és a pártszervezet tevékenységéről. Ezt követően a vendégek megtekintették a Vajdahunyadvár helyreállítási munkáit és a készülő új kiállításokat.

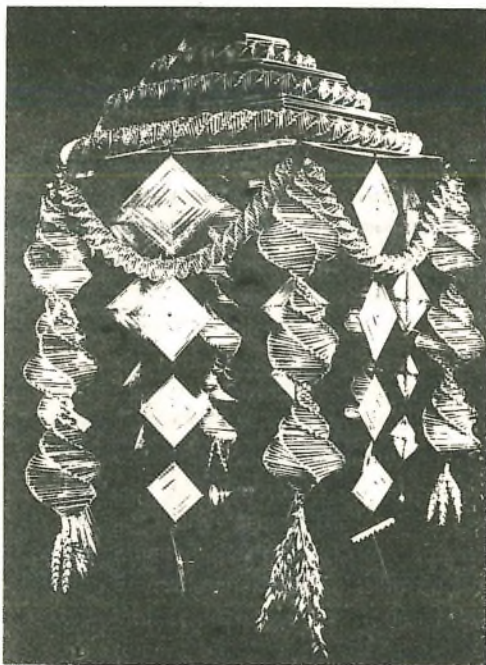
* * *

Június 24-én *Villangó István*, a Művelődési Minisztérium Közgűjteményi Főosztályának vezetője, *dr. Kovács Tibor*, a Múzeumi Osztály vezetője és *dr. Ikvai Nándor*, a Múzeumi Osztály csoportvezetője tájékoztak Múzeumunk munkájáról.

* * *

Július 30-án az NSzK-beli Korntalból Anton Kässmann és felesége kereste meg Múzeumunkat és ajándékként egy *aratási koszorút* adtak át.

A koszorú a zsámbéki hagyományok szerint készült. Ismertették az elkészítés módját is. A kedves figyelmesség a Múzeum gyűjteménytárát gyarapítja.

A zsámbéki hagyományok szerint készült aratási koszorú

Az alkotmány ünnepe alkalmából, a több mint négy évtizedes kiemelkedő múzeológiai munkássága elismeréséül *dr. Balassa Iván* megkapta a művelődési miniszter által adományozott Móra Ferenc-emlékérmet.

* * *

Augusztus 20-án a Sárbogárdi Napok keretében megnyitották a „*Madarász könyvtár*”. Erre az alkalomra intézményünket felkérték, hogy a Madarász emléktárgyból kiállítást rendezzen.

* * *

Szeptember 9-én Gödöllőn a MÉM Műszaki Intézetben a MÉM által kijelölt szakiskolák, felsőfokú szakoktatási intézmények bevonásával szakmai bemutatót rendeztünk a *gépek korrózióvédelméről*. A szakmai napón 27 résztvevő jelent meg. A MÉM Műszaki Intézet munkájának rövid ismertetése és a gépgyűjtemény megtekintése után az Intézet munkatársai Ménesi Zsigmond, dr. Mélykúti Csaba és Csík János tartottak előadást, melyet konzultáció követett. A szakmai rendezvény az ún. „42-es”, az agrártörténeti emlékek fokozottabb védelmére hozott rendelet végrehajtásának jegyében került megrendezésre.

* * *

A múzeológusok és néprajzi kutatók szeptember 14–16 között Szegeden rendezett szakmai konferenciáján *dr. Für Lajos* a tanyai belterjes gazdálkodás kérdéseiről tartott előadást.

* * *

Szabó Anna és *Fülöp Éva* kollegáink a MÉM Mérnök és Vezető-
vábbsképző Intézetének egyéves, intenzív orosz, ill. angol nyelvtanfolyamán megkezdtek tanulmányaikat.

* * *

A MÚZEUM BARÁTI KÖRÉNEK ÉLETÉBŐL

Román múzeumi előadó látogatása Dégen

1981. június 3-án a TIT Fejér megyei Szervezete szervezésében *Mircea Dimitriu*, a Román Nemzeti Történeti Múzeum szekcióvezetője látogatott Dégre.

Megtekintette a község nevezetességeit: a Festetics kastélyt és parkját, egy agrártörténeti jellegű borospincét és a Mezőgazdasági Tájmuzeumot. Ezt követően a kastély dísztermében a község vezetőinek és a Baráti Kör tagjainak előadást tartott: „Múzeumi intézmények Romániában, hozzájárulás a tömegek szocialista neveléséhez” címmel. Az előadás után a Baráti Kör tagjainak kérdéseire válaszolt.

Mircea Dimitriu elismerően nyilatkozott a látottakról, örömet és köszönetét fejezte ki, hogy Dégre látogathatott. Mi dégiek is örülünk annak, hogy közreműködésünkkel részesei lehettünk a szocialista országok ismeretterjesztő társulatai közötti együttműködésnek.

Vendégek és vendéglátók

* * *

Verebics Géza
Baráti Kör elnöke

Erdélyi tanulmányutunk

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre 1981-től kezdődően szakmai jelleget kíván adni csoportos külföldi tanulmányútjainak. Elsősorban a meglátogatott országok mezőgazdaságtörténeti közgyűjteményeinek, köz- és agrártörténeti emlékeinek, jelentős műemlékeinek, természetvédelmi területeinek megismerése a cél. Ennek az új célnak a jegyében első esetben idén a nyár elején (június 22–27-ig) erdélyi tanulmányutat szervezett a Baráti Kör.

Ilyen alkalomkor – az útra készülve – egykori diákkori eszményképeink, jelen esetben a magyar művelődés olyan kiemelkedő erdélyi személyiségének az emlékét idézzük, illetve idéztük fel, mint Apáczai Csere János (1625–1659). Idegenvezetőnk nyilván ezzel számolva, azal kezdte a mai Erdély ismertetését, hogy felolvasta Áprily Lajosnak az Apáczai Csere feleségéről, Aletta van der Maetrről szóló „Tavaszi házsongárdi temetőben” című meghatóan szép költeményét:

... a vasárnap délutáni csendben
nagyon dalolt a név zenéje bennem.

...

S a dallamot karral kísérve halkan,
napsugaras nyugat dalolt a dalban,
hol a sötétség tenger-árja ellen
ragyogó gátat épített a szellem.

Útvonalunk a határon túl a következő volt: Nagyvárad, Királyhágó, Csucs, Kalotaszeg, Bánffyhyunad, Kolozsvár, Torda, Nagyenyed, Gyulafehérvár, Szászsebes, Nagyszeben, az Olt völgye, Fogaras, Brassó, Sepsiszentgyörgy, Kovászna, a Szent Anna-tó, Bükkszád, Tusnád, Alsócsernáton, Csíkszereda, Marosfő, Gyergyószentmiklós, a Gyilkostó, a Békás-szoros, Szováta, Korond, Farkaslaka, Székelyudvarhely, Segesvár, Meggyes, Gyulafehérvár, Torockó, majd visszafelé Csucsán, a Királyhágón és Nagyváradon át érkezünk a magyar határra. Ebből a felsorolásból is látható, hogy ez a jól sikerült és élményekben rendkívül gazdag, valóban szép tanulmányutunk hosszú volt, kereken 2.000 kilométert tettünk meg, autóbusszon hat nap alatt. Benyomásaink sokaságát utólag tudtuk csak igazán kiértékelni.

Kiemelten kell megemlékezni két kegyeletes eseményről. Virágot helyeztünk Segesvár közelében, a fehéregyházi csatatéren 1897-ben felállított Petőfi-emlékoszlophoz és Farkaslakán Tamási Áron sírjára. Itt jegyzem meg, hogy Brassóban a Katalin-kapu és egy 1367. évi oklevélben „Civitas de Segusvar” néven említett — Segesváron az ún. Óratorony Múzeumunk hajlékára, a budapesti Vajdahunyadvár egyes építészeti részleteire emlékeztetett bennünket.

A brassói Katalin-kapu

Jóleső érzést keltett az európai gótika legkeletebbre eső nagy alkotásában, a brassói Fekete-templomban tapasztalt rokonszenves idegenvezetői magatartás. A magyarul beszélő ifjú hölgy közölte, hogy ő félig

magyar származású, de – sajnos – nem tud tökéletesen magyarul. Ezért elnézésünket kérte, valamint azt is, hogy javítsuk ki beszédének esetleges grammatikai hibáit. Nem volt mit javítanunk.

A tanulmányúton gyűjtött helyi képeslapokat, ismertetőket, Aman, Andreescu, Brâncuși, Luchian román képzőművészek életét és műveit tárgyaló kiadványokat, úgyszintén régi térképeket és a következő műveket: Cholnoky Jenő: Hazánk és népünk egy ezredéven át (1930-as évek), Így történt! 1914–1930 fényképekben (1931), Szőnyi Ottó: Régi magyar templomok (1933), A Magyar Nemzet naptára az 1941. esztendőre, Mikecs László: Csángók (1941), Balogh Jolán: Az erdélyi renaissance I. (1943), Bözödi György: Székely bánja (1943), Makkai László: Erdély története (1944), Bibó István: A kelet-európai kisállamok nyomorúsága (1946), Orbán Balázs: Székelyföld képekben (1971), Mátyás Vilmos: Utazások Erdélyben (1977), Ortutay Gyula – Buday György: Székely népballadák (1979) az érdeklődők nálam a Múzeumban az év végéig megtekinthetik.

Összegezve: tanulmányutunk talán hozzájárult ahhoz, hogy – Latinovits Zoltán szavaival élve – „a roncsolt magyar történelem” tanulmányain hazaszerető emberként mindjobban elgondolkozzunk.

A segesvári Óratorony

dr. Mártha Zsuzsanna

* * *

Horváth Géza a *felsővadász-kupai Baráti Kör* helyi csoport elnöke és a Tájmuzeum vezetője kórházból küldött levelében számol be a múzeumi látogatottság megélénküléséről és terveikről.

A járásból elszármazott vezetők nagy csoportja, két autóbusszal látogatta meg a múzeumot és nagy elismeréssel nyilatkoztak a látottakról. Augusztus közepén a TV készített felvételeket a kiállításokról és azt szeptember elején be is mutatták. Azóta még növekedett az érdeklődés.

Az IBUSZ is felfigyelt a tájmuzeumra, az abaújszántói Baráti Kör is készül a múzeum meglátogatására.

A tsz segítségével és kivitelezésében szín építését is tervezik a kiállítási hely növelésére.

Példamutató és tiszteletre méltó, hogy Horváth Géza a kórházban is foglalkozik a Baráti Kör és a Tájmuzeum ügyeivel.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Barátainak Köre Ügyvezető Elnökségének jókívánságaihoz csatlakozik szerkesztőségünk is, kívánjuk, hogy mielőbb gyógyuljon fel.

* * *

Hírek a Békési Csoport életéből

A Baráti Kör Békési Csoportja a nyár folyamán is mozgalmas életet élt. Elkészítettük a Kör eltelt 5 évének történetét (1975–1980), melyből kiderül, hogy az alakuló ülés 1975. május 31-én volt. Az országban hatodiknak jött létre körünk 13 fő felnőtt és 25 fő ifjúsági taggal. A Kör alapító elnöke Hajnóczi Vilmos, a békési Mezőgazdasági Szakmunkásképző Intézet akkori igazgatója volt. A Baráti Kör megalapítását a lelkes ifjúsági és pártoló tagokon kívül Békés város Tanácsa Végrehajtó Bizottságának határozata is segítette.

A Kör munkájáról már az első év végén a rádió 25 perces műsorban emlékezett meg a „Hétköznapi formálói” című műsorában. Eddig 250 db gyűjtött tárggyal rendelkezünk, melyben egy komplett kovácsműhely és egy erőgép-történeti gyűjtemény is megtalálható. Részt vettünk a Békési Ház kialakításában és a gazdasági udvar berendezésében. Kiállítást rendeztünk a „Vadászfegyverek története”, „Gy. Szabó Béla: Ember és természet”, „Szőlő és bor az ex libriseken” címmel, hogy csak a leglényegesebbeket említsük.

Önálló iskolatörténeti kiállítást rendeztünk be, megírtuk az iskola 75 éves múltjának történetét, melyet kiadványban is megjelentettünk. „Hazánk mezőgazdasága diákszemmel” pályázaton 1977-ben körünk 3 fős csoportja III. helyezést ért el a „Kukoricapergető technológiájának leírása” című munkájával. A Kör honismereti csoportja részt vett a békési vár ásatási munkálataiban Prorok Márton mérnök tanár vezetésével.

További feladatainkat 1981. szeptember 24-én tartott közgyűlésén körvonalazta a Baráti Kör titkára Bélteki László. A meglevő szakosztályok két újjal, az öntöző és a növényvédő szakosztályokkal bővültek. Az öntöző szakosztály, mely a felnőttképzési tagozat patronálásával működik még ez évben szabadtéri kiállítást készít el gyűjteményéből. Növényvédő szakosztályunk, amely a növényvédő szakközépiskolai képzés patronálásában működik, elkezdte a gyűjtőmunkát, illetve a meglevő anyagok rendszerezését.

Kirándulást szerveztünk október 17–18-ra Keszthelyre, az ottani Csoport meglátogatására és a Georgikon Majormúzeum megtekintésére. A Kör tagjai az év folyamán még három előadást hallgatnak meg diáképes bemutatóval egybekötve a békési vár ásatásairól, illetve „Népszokások Békésben” címmel. Folytatódik a begyűjtött tárgyak konserválása és elhelyezése is.

dr. Komáromi Sándor
a Békési Csoport elnöke

* * *

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

1981. szeptember 7-től 11-ig Svédországban került megrendezésre a Mezőgazdasági Múzeumok Nemzetközi Szervezetének hatodik Kongresszusa. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum részéről ezen *dr. Szabó Lóránd* főigazgató és *dr. Balassa Iván* főigazgatóhelyettes vettek részt. Előadásukat a Magyar Mezőgazdasági Múzeum vidéki fiiláléinak feladata és tevékenysége (dr. Szabó Lóránd részéről), a Magyar Mezőgazdasági Múzeum tudományos és népművelő munkája (dr. Balassa Iván részéről) témakörben tartották. Sikert aratott a Magyar Mezőgazdasági Múzeumról a kongresszuson levetített színes, angol nyelvű film.

A három évre megválasztott új elnökségben Múzeumunk főigazgatója, dr. Szabó Lóránd alelnöki tiszteletet tölt be.

A svéd vendéglátók körültekintő szervezéssel jó feltételeket teremtettek a kongresszus munkájához és hasznos szakmai programokkal egészítették ki azt.

* * *

Szeptember 12-től 14-ig *dr. Szabó Lóránd* főigazgató Dániába látogatott és megbeszélést folytatott Auningban a Dán Mezőgazdasági Múzeum igazgatójával a két múzeum közötti kapcsolatok bővítésére. Ennek eredményeképpen — és első lépéseként — a Magyar Mezőgazdasági Múzeum tevékenységét fotókiállításon mutatja be a Dán Mezőgazdasági Múzeum 1982 májusától év végéig négy dániai városban. A Dán Mezőgazdasági Múzeum 1982 októberétől mutatkozik be Budapesten, Múzeumunkban, majd további három városunkban.

* * *

Május 20-án *Leena Aho*, az University of Joensuu (Finnország) tanára részt vett a Múzeum által szervezett tanulmányi kiránduláson a Budakeszi Vadasparkban.

Június 7-én a MÉM vendégeiként 15 fős *nemzetközi újságíró csoport* látogatta meg a Múzeumot. Dr. Márton János, az Agrárgazdasági Kutató Intézet igazgatója tartott részükre előadást.

* * *

A *Humboldt Egyetem* 42 fős diákcsoportja számára június 15-én dr. Balassa Iván főigazgatóhelyettes ismertetést tartott a XIX. századi magyar mezőgazdaságról.

* * *

Elka Kristó-Nagy, a Hungarian Folklor Múzeum (Passaic, New Jersey) munkatársa augusztus 19-én tapasztalatcserén vett részt a Múzeumban, megismerkedett közművelődési tevékenységünkkel.

* * *

A *nigériai mezőgazdasági miniszter* és delegációja Lakatos Tibor mezőgazdasági miniszterhelyettes kíséretében megtekintette Múzeumunkat.

* * *

Augusztus 28-án a *kínai Kukoricanevelő Intézet*, a Vetőmagtermesztő Vállalat és a kínai Nyelvtudományi Intézet igazgatói ismerkedtek kiállításainkkal.

* * *

Dr. N. Kiss István, a MTA kiküldetésében 10 napos tanulmányutat töltött Bukarestben. (1981. augusztus 25—szeptember 3.) Nevezett részt vett az UNESCO Bukarestben tartott XVI. Tudománytörténeti Kongresszusán és felszólalt az agrártudományok fejlődése című szekcióban. Tárgyalt dr. E. Mewes-sal a Román Földművelésügyi Minisztérium részéről a Nemzetközi Agrártörténeti Bibliographia román szakirodalmi anyaggal való ellátásáról és a közvetlen szerkesztőségi együttműködés kialakításáról.

N. Kiss Istvánt fogadta a Iorga nevét viselő Akadémiai Történettudományi Intézet vezetősége is, ahol egyrészt a Nemzetközi Mértéktör-

téneti Bizottsággal való együttműködést beszélték meg, másrészt véleményt cseréltek a romániai agrártermelési struktúra és a paraszti társadalmi mozgás XVI.—XVIII. századi alakulásáról, annak havasalföldi, moldvai és erdélyi regionális különbségeiről stb. Külön megvitatták az erdélyi, illetve havasalföldi-moldvai katonaparasztság történeti kialakulását, eltérő típusait és hatását a szabadparaszti fejlődésre. Román részről Stefanescu és Stahl akadémikusok, Cernovodeanu, Berindei stb. az Intézet vezető munkatársai vettek részt.

* * *

Október 7-én *Gerhardt Briksa*, az NDK kereskedelmi minisztere dr. Sághy Vilmos belkereskedelmi miniszter és felesége kíséretében meglátogatta Múzeumunkat. A látottakról — főként a vadászati kiállításról — nagy elismeréssel nyilatkozott.

A német vendégek a vadászati kiállításban

SZEMÉLYI HÍREK

Barbarits Lajos
(1899–1981)

1981. augusztus hó 18-án temették el Barbarits Lajost, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum nyugalmazott főigazgatóhelyettesét, aranydiplomás agrármérnököt. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum saját halottjának tekintette és a temetőben dr. Matolcsi János mondott búcsúbeszédet.

Életpályáját Nagykanizsán kezdte, MÁV kalauz fiaként. A „Zalai Közlöny” c. újság szerkesztését látta el 20 éven keresztül. Az újságszerkesztés háború előtti szakaszát a Gestapo foglyaként zárta, de nem sokkal volt könnyebb a felszabadulás utáni szakasz sem. Amikor a lapot a két munkáspárt közös lapjává alakította át, kizárták a Szociáldemokrata Pártból és állását is felmondták.

Ez a lépés fordította érdeklődését a történeti kérdések felé. A Tenyészállatforgalmi Vállalatnál töltött 5 év után került a Magyar Mezőgazdasági Múzeumba, ahol szabadon fejthette ki történeti ambícióit. Belevetette magát a mezőgazdaság gépesítésének történeti kérdéseibe, amely témakörből számos publikációja látott napvilágot, köztük egy könyv is.

Foglalkozott a múzeológia kérdéseivel, a tömegoktatás agrármúzeológiai módszereivel, a tárgy- és anyaggyűjtés elveivel és módszertanával. Végezte feladatát szorgalommal passzióból és kötelességtudásból egyaránt, példát mutatva ezzel a fiatalabb nemzedéknek. Nem volt a Múzeumnak olyan munkaterülete, amelyben Barbarits Lajos, mint főigazgatóhelyettes részt ne vett volna.

Hogy munkáját hogyan értékelték a felettes szervek, arra bizonyították, hogy háromszor kapta meg a „Mezőgazdaság Kiváló Dolgozója” című kitüntetést, amelyhez 1980-ban csatlakozott Miniszter Elvtárs „Kiváló Munkáért” című kitüntetése.

Nem volt párttag, de mint volt vörös katona, s a „Tanácsköztársaság Emlékérem” kitüntetés tulajdonosa társadalmi rendszerünk odaadó híveként élt és dolgozott.

* * *

Két házasságkötést köszöntünk és kívánunk minden jót Fehér Erikának, a Növénytermesztési Főosztály és Csecsetka Ferencnek, a Fotólabor munkatársának.

* * *

Szeretettel kívánunk jó egészséget nyugdíjba vonulása alkalmából Szanthoffer Józsefnének, közkedvelt Gabikáknak.

* * *

A Raktár új vezetője június elsejétől Mózes István.

* * *

Köszöntjük Múzeumunk új munkatársait: Oroszi Sándor erdész gyakornokot, Máté Lajos és Schweininger János fegyveres őröket, Bozóki Józsefet, a fizikai brigád tagját, Koltai Aladár portást, Koltai Aladárné teremőrt, Lévai Sándorné takarítónőt, Deák László éjjeliőrt és Németh János fűtőt Keszthelyen.

* * *

A MÚZEUM NEGYEDIK NEGYEDÉVI PROGRAMJÁBÓL

Rendezvényeink

Vasárnap a Múzeumban	10,30 órákor – tárlatvezetés, szakelőadás
	11,00 órákor – szakfilmvetítés
	15,00 órákor – A mese világa – filmvetítés gyermekeknek

A tárlatvezetések, előadásokat a Magyar Mezőgazdasági Múzeum munkatársai tartják.

november

1. A halhús jelentősége és a fogyasztás alakulása Magyarországon
– Tárlatvezetés a halászati kiállításon –
Vezető: Székelyhidy Iván
Film: Halfeldolgozás
Temperáltvizű halszaporító gazdaság
8. A somlói borvidék története
– Tárlatvezetés a borászati kiállításon –
Vezető: dr. Csoma Zsigmond
Film: A csemegezőlő termesztése
A borszőlő termesztése
15. A Magyar Mezőgazdasági Múzeum múltjából
Előadó: Sági Pál
Film: A Magyar Mezőgazdasági Múzeum
A Magyar Mezőgazdasági Múzeum régi kiállításai
- 22.. A korszerű szőlőtermesztés kérdései
– Tárlatvezetés a borászati kiállításon –
Vezető: Preininger Adolfné
Film: Kordonművelés dombvidéki szőlőkben
A bor stabilizálása

29. A kertészeti kutatás története
Előadó: Szőnyi Béla
Film: A magyar gyümölcs
A csonthéjasok védelme
- december
6. A magyar háziállatok
– Tárlatvezetés a „Háziállatok kialakulása” című kiállításon
Vezető: Takács István
Film: Népvándorlaskor
Altáj ősi sírhalmai
13. Régi mezőgazdasági szakkönyvek
Előadó: Taraba Mária
Film: Három könyv – három művész
Ötszáz esztendő
20. Alpár Ignác, a Magyar Mezőgazdasági Múzeum épületének tervezője
– A Múzeum épületének bemutatása –
Vezető: Udvary Ágnes
Film: A Magyar Mezőgazdasági Múzeum
Városligeti fák alatt
26. A gőzgépek elterjedése a magyar mezőgazdaságban a XIX. század második felében
– Tárlatvezetés az erőgéptörténeti kiállításon –
Vezető: Várhidy Imre
Film: Önjáró mezőgazdasági munkagépek
A termőföld művelés új gépei

TIT József Attila Szabadegyetem előadásai a Múzeumban
„Szőlőtermesztés”

- november 14. 14,30 Csemegeszőlő-fajtáink ismertetése
Előadó: dr. Zilai János, egyetemi docens
- november 28. 14,30 Borszőlőfajták ismertetése
Előadó: dr. Zilai János, egyetemi docens

- december 5. 14,30 A szőlő szaporítása és telepítése a kiskertben
Előadó: dr. Balogh István, egyetemi adjunktus
- december 12. 14.30 A szőlőtőke felépítése és részeinek ismertetése
Előadó: Bényei Ferenc, egyetemi tanársegéd
- december 19. 14.30 A tőkeművelési módok megválasztása és kialakítása
Előadó: dr. Sz. Nagy László, egyetemi adjunktus

A tárlatvezetések és mezőgazdasági témájú ismeretterjesztő előadások megrendelhetők a TIT Budapesti Szervezet Mezőgazdasági Szakosztályától. (Budapest, VIII., Múzeum u. 7. T.: 336–933)

Múzeumi foglalkozások iskoláknak

Előadások – diavetítéssel.

A Magyar Mezőgazdasági Múzeum, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal és az Országos Pedagógiai Intézet közös rendezvényei.

A f o g l a l k o z á s o k tematikája a múzeumi kiállításokhoz, a környezet- és természetvédelmi neveléshez, továbbá a modern mezőgazdaság és a környezetvédelem kérdéséhez kapcsolódik.

Időpont: szerda 15 óra

Helye: a Múzeum vetítőterme

- november 4. A környezetvédelem szerepe a modern mezőgazdaságban
Előadó: dr. Fábián Gyula, az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal munkatársa
- december 16. Az erdő védelme
Előadó: Kárpáti László, az Erdészeti és Faipari Egyetem munkatársa

Közép- és felsőfokú mezőgazdasági szakiskolák részére

december 9.

Az élővilág védelme – növényvédelem

Előadó: dr. Szalay-Marzsó László, a Növény-
védelmi Kutató Intézet munkatársa

Kérjük az érdeklődők előzetes jelentkezését.

Napközi otthonok szabadidős programja

A mese világa

- filmvetítés minden pénteken 11–16 óráig, páratlan hét szombatján 10–13 óráig.

Környezetvédelmi séta – délelőtt a Múzeumban –

Kiállításainkhoz filmvetítést adunk.

(Ezt a programunkat az általános iskolák 1–4. osztályainak ajánljuk.)

Szakkör a Múzeumban – általános iskolások részére

Környezet- és természetvédelem

— az Országos Pedagógiai Intézet kísérleti szakköre —

Minden páros hét szerda 15 órakor.

Filmvetítés és szakvezetés kérhető a nyitvatartás ideje alatt. A jelentkezéseket lehetőleg 3 nappal előbb kérjük a 412–011-es telefonon bejelenteni.

*** * ***

A hátsó borítón a somogyudvarhelyi aratókoszorú.

*** * ***

Megjelenik évente négy alkalommal
Felelős kiadó: dr. Szabó Lóránd
Szerkesztő: Udvary Ágnes
Lektorálta: Sági Pál
Formátum: A/5
Megjelent 700 példányban

ISSN 0230 – 1075

Készült:
a Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium
Információs Központja Házi Soksorozító Üzemében
Felelős vezető: Budai János
Budapest 1981. Törzsszám: 274/81.

